

ONAMENTUL
an . 24 Cor.
sum. . 12 c
zună . 2 c
de Duminică
an . 4 Cor.
România și i
na . 10 Cor.
de și pentru Ro-
și străinătate pe
cu 40 franci.

TRIBUNA

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA
Deák Ferencz-utca 20.
INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.
Mulțumire publică și Loc de-
schis costă fiecare șir 20 fil.
Manuscripte nu se ina-
poiază.
Telefon pentru oraș și
comitat 502.

Șaguna și Curtea imperială.

(Iulie 1846 pînă la Septemvrie 1849)

De Eugen Brote.

I.

Misiunea lui Șaguna.

În momentul când Șaguna s'a hotărât a-și lua misiunea în Transilvania, țânta vieții era fixată, și drumul ce-și propuse a-l urma, desemnat. În ceasul sărbătoresc al născuturii sale de episcop el însuși descoperă că drumul său prin rugăciunea pătrunzătoare ce se făcuse înaintea sfântului altar cătră D-zeu: „Doamne știi că cătră scopul meu aș vrea să merg; pe *Românii transilvăneni* să adâncul lor somn să-i deștept și cu cătră tot ce este adevărat, plăcut și folositor să-i trag! Tu Doamne umbrează-mă cu puternicul Tău scut! Tu îndulcește-mi în ceasul morții fructurile amarelor mele dureri! Amin!» Nu este o făgăduință ce se face noul episcop prin aceste cuvinte, ci o încredințare. Dumnezeu știe că nu acum, ci mai târziu se urcă în scaun, Șaguna își propune să-și desfășoare misiunea pe români, ci pentru acest scop să-și pregătească el de mult. Dar mai mult decât să-și pregătească misiunea țântei sale cuprinde mărirea. Ochiul său sufletesc străbate întunecimea viitorului și vede în drumul său amărușii, ce va trebui să îndure, vede ostelile ce va trebui să pună, însă cu toate acestea nu se îndoiește de biruință, dacă Dumnezeu îl va păzi. Această fermă credință în succes, ce o manifestă Șaguna dela

început, este o dovadă că el în acel moment era pe deplin orientat și asupra drumului, care era hotărât a-l urma. Șaguna face impresia unui general, care după îndelungate pregătiri, și după ce și-a marcat pe hartă toate pozițiile de ocupat și după ce și-a desemnat drumurile pe care își va dirigia armatele întră în războiu cu deplină încredere în victoria sa. În cei 16 ani câți i-a petrecut Șaguna la Vârșeț și la Carloveș, gândul său era neconținut îndreptat spre provincia îndepărtată unde dorea el să lucreze, — și spre neamul său pentru care era gata să se jertfească.

În reședințele episcopiești, unde a fost găzduit de superiorii săi binevoitori, în cancelariile consistoriale, pe catedrele seminariale, în biblioteca patriarhatului, în mănăstirile călugărești, — pe tot locul Șaguna studia și construia planuri strategice și făcea arme pentru misiunea sa. Istoria poporului român și canoanele bisericii dreptcredincioase răsăritene erau cele mai principale izvoare de material de construcție. Nu-și propunea Șaguna, să conducă poporul român pe căi nouă și neumblate, ci servitorul lui voia să se facă, intrând în curentul simțământului general al poporului. Poziția sa, pe care va avea să o profeseze, nu putea fi decât dinastică, fiindcă și poporul român tot dinastic simțea, și fiindcă ea se potrivea mai bine cu firea și cu pozițiunea sa. Șaguna era de mai înainte convins, că lupta ce va fi silit să-o poarte nu poate să reiese biruitoare, decât numai când poporul se va bucura de scutul puternic al

Impăratului. Pe acest temelie și-a construit el toate planurile acțiunii sale, cu toate că și-și da pe deplin seama de greutate și piedecile ce va întâmpina în drumul său. Un popor de iobagi trăgea puțin în cumpăna unei monarhii mari ocărmită de aristocrația feudală. O biserică, îngăduită numai din grația puternicilor, umilită și săracă, ce autoritate și greutate putea să dea ea păstorului ei înaintea Curții imperiale catolice și față cu celelalte biserici din patrie? Nu era și locul de reședință a episcopului român, situat la marginele extreme ale imperiului în mari depărtări de Curtea din Viena, o piedică materială pentru cultivarea raporturilor cu această Curte? O călătorie dela Sibiu la Viena era pe acele vremuri fără căi ferate și fără telegraf o întreprindere împreună cu multe primăjdii, ostenele și cheltuieli și recea un timp de două și mai multe săptămâni. Dar puternicii magnați unguri, dar circumspecții burghezi sași, dar chiar și frații români, cari au părăsit biserica lor mamă, nu se vor pune și ei curmeziș în drum pentru ca »schismaticul« episcop dela Sibiu să nu poată străbate cu planurile sale îndrăznețe până la Burgul din Viena? Încă în chilia sa călugărească dela Covil Șaguna și-a dat seamă de aceste mari greutăți, dar găsind tocmai mulțumirea sufletească în învingerea lor, el a rămas ferm hotărât a căuta scutul Impăratului și »fructurile amarelor sale ostenele« vor fi îndulcite prin mila dumnezeiască.

FOIȚA ZIARULUI „TRIBUNA“.

Inchinare!

Sonet.

Pe codrii ruginiți de vremi uitate
au găzduit în vremuri vechi strămoșii
și simțăm smeriți ca spre închinat, pioșii,
strănuși de sfânta lor singurătate.
S-au oprit de groaza lor victorioșii
și s-au tremurat în fața lor armate
și se curmau spăimântător vieți nevinovate,
și ogorul sfânt ni l-au udat pârăe roșii!
Și ne 'ndreptăm spre așa de sfinte altare
și țire tovarăși ce-au fost apărătorii țării
și vine 'n suflet rugă și 'nchinare!
Și ridicăm din vâlul dat uitării
și răscolește 'n mințe vremuri legendare,
și picură 'n bielșug țaxoarele 'ntristării.

Adrian Gh. Lazariu.

Charles Baudelaire.

Traduceri în proză.

Iarna ploioasă, năcăjită pe viața toată, varsă cu unde mari un frig întunecos din urma ei, deasupra palizilor locuitorii ai țintirimului vecin, — și fiorii morții peste cețoasele foburguri.

Pisica mea, căutându-și culcuș pe geam își tot răsucește trupul slab și răios; sufletul unui vechiu poet rătăcește-n sghiabul streșinei, cu glasul trist ca al unei năluci friguroase.

Bondarul se vaită, iar tăciunile fumegător însoțeste cu glas subțire, pendula guturăială, pe când, într'o păreche de cărți, plină cu parfumuri murdare

— moștenire fatală a unei bătrâne hidropice — frumosul valet de curte și dama de pică vorbesc sinistru de dragostile lor apuse.

Spleen.

Am mai multe amintiri decât dac'aș fi de o mie de ani.

Un scrin mare, cu sertarele înghesuite de socoteli, de versuri, de răvașe dulci, de procese, de romanțe, cu grele șuvițe de păr înfășurate în chitanțe, — ascunde mai puține țaine decât tristul meu creier.

E o piramidă, un cavou nesfârșit, în care sunt mai mulți morți decât într'o groapă comună.

Eu sunt un cîmțir de care fuge lumea, unde se fărâsc, ca niște remușcări viermi lungi cari se întărită totdeauna pe morții mei cei mai dragi;

ei sunt un iatac vechiu, plin de trandafiri vestejiți, unde doarme o vâlmășeală de mode învechite, unde numai pastelele plângătoare și palizii Boucher mai respiră parfumul unei sticle destupate.

Nimca nu-i atât de lung ca zilele schiopătătoare când supt g'eii fulgi ai anilor înzăpeziți, urâtul, roș al posomorâtei lipse de curiozitate, se face cât nemuirea.

— De aci nainte, nu mai ești, o materie viețuitoare, decât un granit Inconjurat de-o spaimă nedeslușită, ațipit în fundul unei Sahare neguroase!

Un bătrân sfânt neștiut de lumea nepăsătoare, uitat pe hartă, și-al cărui glas fioros nu cântă decât în razele soarelui care se culcă.

Te voi lovi fără mânia...

Te voi lovi fără mânia și fără ură, ca un măcelar; așa cum a lovit Moise stânca! Ca să-mi adap Sahara, voi face se țâșnească apele suferinței, din ochii tăi.

Dorința mea va pluti pe lacrimile tale ca o corabie ce se avântă în larg și-n inima mea pe care vor îmbăta-o, — scumpele tale suspine vor răsuna ca o tobă ce bate asaltul!

Nu sunt eu un acord fals în divina simfonie, mulțumită lacomei ironiei ce mă frământă și mă roade?

Ea e cea care strigă în glasul meu! Tot sângele meu e otrava asta neagră! Eu sunt sinistra oglindă în care se privește o furie!

Demisia baronului Rauch. Corespondentul nostru din Viena ne scrie: Deși în mod semioficios s'a desmintit știrea că baronul Rauch ar fi căzut în disgrafia contelui Aehrenthal, totuși mențin prima mea știre despre acest fapt.

Este foarte natural ca asemenea știri să fie desmintite. Totuși este absolut sigur că în discuția ce a avut loc între Aehrenthal și Rauch, primul s'ar fi declarat nemulțumit de modul cum au fost tratați sârbii din Croația. Aehrenthal a spus chiar că nu este adevărat că sârbii din Croația sunt trădători; din contră ei au dovedit că sunt buni patrioți, de exemplu cu ocazia concentrărilor în timpul crizei anexiunii, când toți chemații s'au prezintat la timp.

Pentru aceste motive el nu vrea ca sârbii să mai fie persecutați ca până acuma. Baronul Rauch însă a răspuns că el crede că politica ce face este necesară, și că sârbii trebuie distruși politicește.

Cei doi bărbați politici s'au despărțit fără să ajungă la o înțelegere. Rezultatul e că demisia lui Rauch a devenit inevitabilă. Putem declara cu siguranță că imediat după rezolvirea crizei din Ungaria, Rauch își va da demisia, ori care ar fi viitorul guvern ungar. Ori ce desmintiri sunt de prisos, un viitor apropiat ne va dovedi aceasta.

Convocarea dietei Bucovinei. Din Cernăuți se anunță că dieta Bucovinei a fost convocată pentru 15 Octombrie curent. Principala schimbare a dietei va fi pertractarea reformei electorale proiectată de comisia de reforme a dietei.

O nouă călătorie a lui Milovanovici. Corespondentul nostru din Viena află că Mercurea viitoare ministrul de externe al Serbiei, Milovanovici, va întreprinde o nouă călătorie în Europa și anume la Viena, Berlin, Londra, Paris și Roma. Scopul acestei călătorii este să sondeze terenul în privința primirii regelui Petru la curțile Europene, în caz că ar fi primit mai înainte la Petersburg.

Se știe că guvernul sârbesc ar avea promisiuni formale că regele Petru va fi primit la curtea rusească.

Un al doilea scop al turneului dlui Milovanovici este să sondeze terenul la Viena și Berlin în privința împrumutului pe care Serbia îl tratează acuma la Paris. Aehrenthal ar fi declarat că încheierea unui împrumut la Paris, cu exclu-

derea finanței austriace și germane, se va considera la Viena ca un semn de ostilitate al marelui finanț francez contra Austro-Ungariei. Misiunea lui Milanovici este să convingă cercurile competente din Viena și Berlin că această părere e greșită.

Polony și votul universal. În numărul nostru de ieri am arătat că Polonyi a apărut iarăși pe orizontul politicii ungurești. Din discuția avută cu redactorul lui »P. L.« — reținem un singur lucru, care aruncă în o lumină destul de neplăcută apucăturile feudalistice ale contelui negru.

Polonyi — care a tăcut, tăcerea peștelui pe vremea când Andrássy căuta să *căpătuiască* țara cu odioasa sa reformă electorală, pluralistă, răstoarnă astăzi dintr'un condei toată mizeria care era să cadă asupra capului nostru.

E și acesta un document despre atmosfera ticăloasă în care se țese politica coaliției.

Polonyi e nemulțumit cu proiectul lui Andrássy. — *Numai votul universal egal și secret poate aduce o mântuire.*

Interesant este că în declarațiile sale Polonyi să miră cum de a ajuns împăratul să dea sancțiunea sa prealabilă unui astfel de atentat politic, și presupune, că numai supt presiunea unei influințe mârșave a putut să și dea învoi ea, fie ea și numai provizorie.

Se vede că s'au săturat și politicienii unguri mai cu scaun la minte de subtilitățile meschine ale corifeilor coaliționiști și vreau să joace cu cărțile pe față.

Pe noi astfel de proceduri numai bucura ne pot, pentru că din ele reese cinstea și sănătatea postulatelor noastre.

Celelalte declarații ale lui Polonyi rămân încă în întunec, până când nu le va explica.

Reținem totuși intenția lui de a înainta împăratului un memoriu pentru stabilirea ordinii.

Aceasta este însă muzica viitorului. Când îi vom cunoaște conținutul, ne vom pronunța asupra lui.

Școala românească

La ce ținteste legea apponiană.

Mijloace cu care operează.

Legea de naționalități — abrogată

Limba ungurească înfiptă în coasta școlii noastre.

Limba maghiară e în detrimentul tuturor obiectelor de învățământ.

II.

Ce pretinde noua lege școlară? prin ce mijloace operează dânsa? și ce oferă, în schimb, jertfelor pe cari le reclamă?

Acestea sânt totatătea întrebări, la cari congres va trebui să-și deie răspunsurile mai precise înainte de a pecellui soartea școlii românești.

Ce vrea legea școlară apponiană? Ea rește două scopuri: unul mărturisit, alt puțin mărturisit dar totuși evident.

În textul ei: pretinde ameliorarea dotărilor vățătorilor și menajarea interesului limbii maghiare prin școlile noastre.

În fondul ei, însă, legea urmărește zădărnica oricărei alte culturi decât cea maghiară, consecvență: ori maghiarizarea formală și cesivă a elementelor nemaghiare, ori, cel strimtorarea celorlalte națiuni etnice din în cornul strâmt și omoritor al unei stări testii bastarde, inofensivă penitru politica nistă de azi a statului.

Iar, pe deasupra, ca fuionul popii, vine pretenziune a legii, de după care, dacă vor isplii de o dragoste puerilă căură instituții moasă și folositoare până aci, a școlii naționale românești; și contribuim și noi, ca cetățeni în vistieria statului, apoi ca filii sericii în cassadele culturale, penitru susținerea instituțiilor hibride, în cea mai vădită pagubă tereselor noastre de existență ca cultură, și biserică.

Deci bun birtaș domnul Apponyi, căci socoteală și-a făcut — în paguba noastră, nemernici și de o mie de ori ticăloși vom da, dacă nu vom căuta toate căile și mijloacele, trui a scăpa din strâmtoarea românească, și agresivă de azi a statului.

Mijloacele cu cari operează

Dar să vedem, mai ales, mijloacele prin care operează noua lege școlară.

Mijloacele ei sunt cele mai potrivite pentru un astfel de scop.

Sunt rana și cuțitul! Sunt palma și obrazul! Sunt membrele și roata și viclima și călăul!

Eu sunt vampirul inimei mele — unul din acei mari uitați de Dumnezeu, osândiți să ridă veșnic și cari nu mai pot suride!

Vis parizian.

Din acea privești grozavă, pe care nici un ochiu muritor n'a mai văzut o vr'odată, mă fermeca încă, azi dimineață, amintirea ei nedeslușită și depărtată.

Somnul e plin de minuni! Printr'o ciudată poftă gonisem din aceste privești verdețurile neregulate.

Și, pictor mândru de genul meu, gustam în tabloul meu îmbătătoarea monotonie a metalului, a marmorei și a apei.

Babel de scări și de arcade, era un palat nesfârșit plin de bazinuri, de cascade, căzând în aurul fără lustru său strălucitor.

Cataracte grele, ca niște perdele de cleștar atârnav, orbitoare, de ziduri de metal.

Nu cu arbori ci cu colorade se înconjurau eleștaele adormite, în care se oglindeau ca niște femei, naiade uriașe.

Lacuri albastre se învoldau între cheiuri trandafir și verzi, de-alungul milioanei de leghe, spre marginile infinitului.

Erau pietre nestimate și unde magice; erau nesfârșite oglinzi potopite de lumina celor ce oglindeau!

Arhitect al feeriilor mele, făceam după voie să treacă un ocean îmblânzit, supt un tunel de pietrării;

Și totul, chiar culoarea neagră, părea lucios, luminos, irizat; lichidul își încrusta gloria în saza cristalizată?

Nici o stea, nici o urmă de soare, chiar la poala cerului, nu era să lumineze aceste minuni, cari străluceau cu însuși focul lor!

Și peste aceste minuni mișcătoare, să întindea — totul pentru ochi, nimic pentru urechi — o liniște de veșnicie..

II.

Redeschizându-mi ochii plini de flacăză, am văzut grozăvenia odăitei mele, și am simțit că îmi intră'n suflet înțepătura grijilor blestemate;

Pendula, cu acorde funebre, suna brutal amiaza, iar cerul vărsa întunec pe trista lume amorțită.

Visul ucigașului.

Nevasta mie moartă, — sunt liber! Pot deci să beau cât mi-o plăcea. Altădată, când veniam acasă fără nici un gologan, țipetele ei îmi împuiau capul.

Sunt fericit ca un rege; aerul e curat, cerul admirabil... O vară ca asta era când m'am îndrăgostit!

Grozava sete ce mă sfășie ar avea nevole, ca să se potolească, de-atâta vin cât poate să încapă în groapa ei; la drept vorbind nu e puțin.

Am aruncat o în fundul unui puț și-am vărlit chiar, pe dânsa, toate pietrele din fântânei. Am s'o uit de voiui putea!

În numele jurămintelor de dragălașie, de nimic nu poate să ne deslege, și ca să mă păcăm, ca în frumoasele clipe ale iubirii — i-am cerut o întâlnire, seara, pe un drum tunecos și a venit, nebuna! Toți sânter mult sau mai puțin, nebuni!

Era încă frumoasă, — deși cam obosită. O iubeam prea mult! Iată de ce i-am spus din viața asta!

Numai nu poate să mă înțeleagă. Unul măcar, dintre aști bețivi nerozi, s'o fi găsit în nopțile-i bolnave să facă din vin un băutură.

Bețivanii aștia zdraveni ca niște mașini n'au cunoscut nici odată, nici vara nici adevărata dragoste.

Cu negrele ei încântări, cu alaiul ei drag strigăte, cu sticlulele-i de otravă, cu lacrimile cu zgomotele ei de lanțuri și de oase.

— Iată-mă liber și singur! Am să fiu bețiv în seara asta; atunci, fără frică și fără remușca, am să mă culc pe pământ, și am să dorm ca o câine! Căruța cu roate grele, încărcată cu băutură și cu nomol, vagonul împiedecat poate foarte ușor să-mi strivească vinovatul cap, sau să mă rănească la mijloc, nu-mi pasă, ca de Dumnezeu, Dracu sau de Sfânta-masă!

ce cassează autonomia învățământului național și rumpe școala de cătră superiotatea care este biserica, și după ce asigură și organelor sale, în locul legalului conceptul de limitată dispoziție iar bisericii li schimbul jertfelor grele de bani și de numai un atribut de jurisdicție mai mult decât reală, — restoarnă și viața internă a școlii, iar pe dascăl îl pune în fața ori de a sluji statului în care caz a găsi biserica, ori de a sluji culturii românești și puterea statului l-a lipsit de pâne și l-a drum, după cum avem deja și până aici cazuri: — Și ce ne trebuie mai mult, decât pentru a ajunge la convingerea, că școala noastră, înzăvorâtă între §§ 1 legii XXVII din nu ne mai poate aduce acele foloase, pe așteptăm și suntem în drept ale aștepta în proporția jertfei de bani și de muncă a trebuințele reale ale vieții noastre publice?

Limba ungurească înfiptă în coastele școlii noastre.

Special, legea aceasta pune pe creștet întreg rânțul nostru confesional. Dacă cassat deja, nu prin poruncă ci prin practicanul confesional de învățământ, — și, înaintea a fi avut biserica vreme să-și creeze un învățământ »în conformitate» cu dispoziției regnicolare, statul și-a și pregătit planul pentru propunerea limbii maghiare în școlii noastre; și ce credeți — ușor de ghicit! — plan va isbuti! La ce-s deci frământă-ștre?

Limba maghiară este icuită în coasta școlii românești prin noua lege în așa măsură, că aceasta nu poate produce folos real — înțeleg statul în senzul nobil și dar cu atât mai puțin pentru noi.

Justiținea aceasta este dovedită prin aceea că nespun de grele, pe cari le cuprinde în noua legea însăși și planul de învățământ de guvernul țării.

Am ajuns spre a ne convinge despre aceasta, știm, că propunerea limbii maghiare în școlii noastre, mai extensivă și mai intensivă se impută școlii noastre, chiar și acelor, care vor reflecta, nefiind avizate, la ajutorul

Am ajuns spre a ne lămuri însă pe deplin asupra măsurii limbii, pe care se impune, este de ajuns să știm legea însăși la §. 19, unde dela școlarii maghiari se așteaptă, deja la terminarea școlii elementare, să-și știe exprima gândurile, să scrie pe înșeles, cu graiu viu și în scris, ce este asta posibil? D'apoi că am putea face să știe, că marele inițiator și apostol al acestei școli, ministru Apponyi, om vestit de inteligență și totuși nu va fi știut să vorbească în limba greacă în școlii noastre, la absolvirea școlii medii, pe lângă deosebita sa inteligență și vârsta și leșirea din școlii medii, cu drept cuvânt putea aștepta atâtea.

Îndoielă, legea aceasta procedează nu dela interes obștesc al țării și al cetățenilor. La dincontra nu ne-ar cere stălcirea școlii a odraslelor noastre, cari, pe la căsătorie și în vârsta lor nematură, nu aud decât limbă ungurească decât câta grecească au auzi la căminele părințești legislației din țară.

Și, care astfel siluește firea, nu poate fi înțeles în sine, nici în efectele sale. Și după ce a intrat încă în vigoare pe toată linia de demarcație ei față de noi, ci va intra numai în mintea noastră ne vom pune gâtul pe tăietor: e urât și urăscă, după logică și după morală, să oferim noi înșine la decapitarea culturală a țării, ce atât de mult o răvnește sistemul nostru intolerant, prin legea aceasta.

Și știe un lucru, că noi nu dușmănim limba maghiară și cultivarea ei. Legitimitatea, noi i-o dăștem în măsura, în care cultivarea ei nu înădă nimicirea culturii, limbii și a sufletului românesc.

De păzirea acestui raport loial între interesele limbii maghiare și ale limbii și culturii noastre românești, însă, nici vorbă nu poate fi în cadrele articolului de lege XXVII din 1907. Așa e întocmită legea însăși. Așa e întocmită și instrucția guvernului, dată în alăturarea legii. Așa este compus planul de învățământ pentru propunerea limbii maghiare.

Legea de naționalități — abrogată.

Cu aceasta apoi este cassată și dispoziția aceea a legii de naționalități, care, în §. 17, îl îndatorează pe stat să se îngrijă în cadrele posibilității, ca cetățenii de oricare naționalitate, cari trăiesc împreună în complexe mai mari, să se poată cultiva, în apropierea ținutului locuit de dânșii, în limba lor maternă, până acolo unde începe cultivarea superioară academică.

S'a pus deci cruce la căpătâiul acestei dispoziții a legii, iar, în consecvență, firele legii nouă sunt țesute în direcție opusă, cu scop contrar, cum se vede mai la vale.

Limba maghiară e în detrimentul tuturor obiectelor de învățământ.

Partea covârșitoare a timpului de instrucțiune va trebui petrecută cu propunerea limbii maghiare. Întâi: pentru că așa sună dispozițiile legii regnicolare, al doilea: pentru că bietul dascăl român își va teme coaja de pită din mâna sa și a familiei sale.

Să nu se peardă așa dar din vedere, că, chiar dacă organele bisericii vor fi nimerit vr'o potecă norocoasă la compunerea planului său de învățământ care să întimpe și aprobarea statului — ceea ce ne pare foarte greu și îndoielnic, — tot a rămas încă deschisă teza următoare: dacă se poate nădăjdui un câștig real pe urma jertfelor și frământărilor, pe care le cere susținerea școlii în interesul culturii naționale și în interesul vieții neamului nostru.

Eu unul, — și nu fără motiv, mă îndoiesc că străduințele noastre vor fi încoronate cu succes din cauza vicisugului cu care a fost ticluită această lege.

Ajutorul, ce ni-să îmbie cu atâtea șiretlic, va învinge mândria noastră tradițională și în fața pomenei atrăgătoare se va îndoi spinarea și a celor din consistoare dar mai ales se vor pleca până la pământ capetele învățătorilor noștri, pentru care noi am jertfit prea puțin, și care acum să văd ridicăți din mizerie, fie chiar și de o mână păcătoasă și dușmană nouă.

Din România.

Inființarea unei societăți de igienă. Pe toți oamenii de muncă din regat veșnic îi preocupă chestiunile sociale și care ar fi cele mai sigure drumuri de mers pentru ca poporul nostru să aibă o viață sănătoasă din toate punctele de vedere și în același timp greutățile vieții, luptele înverșunate ce se țes astăzi să nu poată doborî organismul interior al sufletului și sănătății. Nu-l de ajuns a se da unui neam numai hrană culturală, cum nu-l de ajuns pentru un individ numai munca cu crierul fără viață în mișcare, fără munca fizică. Până acum s'a lăsat la o parte această chestiune așa de mare interes de unde reeșă viața unui popor. În fiecare an prin rapoartele de prin buletinele speciale sanitare să vedea cum populația românească veșnic descrește, cum morții sunt cu procent mai mare ca cei născuți, cum copiii sunt săcerați de epidemii, cum țărani înnebunesc de pelagră și alte boli, cum țărgoveții și toți sunt doborâți de boli venerice, și atunci s'a înțales că întâia necesitate ce se cere la un popor, e să aibă viață fizică sănătoasă, căci atunci acel popor trăiește și nu poate fi steril. În acest scop acum se predă cu toată serlozitatea gimnastica prin școli. S'au trimis cu burse tineri pentru a învăța dela popoare, civilizatele mișcările corporale, de pildă la suedezi. Și acum aflăm, că în capitală, din inițiativa d. dr. Botescu, să luptă pentru

inființarea unei societăți de igienă. Nici nu se poate un început mai frumos. Căci se cunoaște în destul necurătenia din orașe și mai cu seamă în ce condițiuni proaste de trai trăiește țăraniul.

Îngrijindu-se de corpul, de hrana, de traiul locuitorilor din Regat prin răspândirea igienei în unire cu viața intelectuală, totul va fi sănătos.

Dela frații din Bucovina.

Limba românească în pericol.

Din Bucovina ne vin știri foarte grele. Frații noștri cari împărtășesc și ei trista noastră soartă, nu au de loc o situație mai fericită în ceea ce privește paza și desvoltarea comorilor noastre sufletești și a dulcii noastre limbii românești. Pe de-o parte persecuția guvernelor austriace, care nu sunt cu mult mai generoase decât ale noastre, pe de altă parte antagonismul în creștere între frații noștri și elementul rutean contribuie foarte mult la alimentarea răului ce s'a încuibat în frumoasa grădină românească a Bucovinei.

Adăugând la aceste greutăți și dușmăniile și intrigile personale care mai ales la frații noștri bucovineni și-au găsit cel mai priincios teren, vom vedea că pericolul pentru limba noastră și pentru dănuirea naționalității noastre în cele mai românești ținuturi, nu este dintre cele mai mici.

Un distins preot și profesor bucovinean, prieten al nostru, ne arată în cele ce urmează trista icoană a stărilor din Bucovina.

O dăm și noi cu durerea în suflet, cititorilor noștri în credința, că se vor feri să urmăriască părțile rele ale acestei corespondențe și vor fi animați de datorința cea mai nobilă a fiilor unui popor, de-a îmbrățișa și cultiva limba strămoșească.

Iată ce ne scrie prietenul nostru:

Fiind la noi gazetele corupte, dupăcum vă este poate cunoscut, și neavând prin urmare încredere în ele, din aceasta și din alte cauze, venim noi năcăjiții frați ai d-voastre, să dăm expresie durerei și indignării, pe care am suportat-o și în ziua de 4 Octombrie st. n. (ziua împăratului nostru, onomastică) pentru care adânc vă rugăm să publicați următoarele:

»Toată gravitatea împrejurărilor, pe cari le vom descrie mai la vale, precum și cauza, a cărei mijlocitoriu ne-am făcut, înfățișează o chestiune de princip, de drept, de onoare națională. E vorba despre tratarea limbii românești în ziua de 4 Oct. st. n. a. 1909 în biserica catedrală din Cernăuți. Nu ne-a surprins de loc, că mai întreaga liturgie s'a făcut cu puținele acfonisuri în limba ruteană, ca în totdeauna, dară ne-a indignat, fără ca să putem descrie faptul, că înaintea atâtor străini, adunați în ziua aceea la biserică, tocmai imnul poporal. în ciuda tuturor celor adunați să se cânte în limba ruteană. O demonstrație nemaș auzită.

Nici repausatul episcop Hocman, despre care se știe, că era un rus, n'ar fi îndrăznit să ne răpească caracterul limbii noastre în biserica din capitală, știind prea bine, că limba română e sanctuarul poporului nostru, și că a o atinge, a o răpi, ar însemna a-l smulge viața din rădăcină, și că orice popor al pământului privește o asemenea citezare de-o crimă și fiecare o apără de aceea din răspuțeri.

Aceste toate însă se întâmplă de un timp încoace, supț actualul conducător al catedralei. D-lui unde poate și la ori și ce ocaziune cedează din drepturile noastre numai și numai să fie

Crema de vioarele „Ideal“ este mărghăritarul creșterii feței și dă culoare nespun de albă; cel mai eficient mijloc pentru conservarea feței contra sbrăciturilor și sgrăbunțelor. Efect nefirent, grabnic urinzător. Prețul unei tegle expediată francată, numai se trimite anticipativ, 1 cor. 10 fil.

Regulator pentru păr, care îi redă părului culoarea originală; prețul unei sticle cu modul de întrebuințare 2 cor. — — — **Mijloc pentru văpsirea părului,** care după o mică folosire negrește foarte frumos părul. Prețul unei sticle cu modul de întrebuințare 6 cor. — — — **Blondine** care dă părului culoarea foarte frumoasă blondă. Prețul unei sticle cu modul de întrebuințare 2 cor. — — — Se pot comanda dela: **MOLDT BÉLA** farmacist, laborator cosmetic **GYERTYAMOS (Temes m.)**

plăcut rutenilor. El nu poate înțelege, cât de mic este în ale gândirii față cu amicului său care-l conduce și căruia i-se supune orbis. Dar cei pasă D-sale despre toate acestea; bine că și-a ajuns scopul. În zădar caută D-lui a face pe marii săi să creadă, că de când e el conducătorul catedralei, merg trebile strună și că biserica e plină, căci cu toate sforțările D-sale e biserica veșnic goală, pentru că se liturghisește și se cântă numai rusește aproape. D-lui înfruntă cantorii și pufuiește prin biserică, când aude o singură dată cântându-se mai mult un »Doamne miluiește«. Rușine obrazului să-i fie, ca ficior de țaran și ajuns la acest post, destul de frumos și gras, din grația deputaților români, cărora a știut a se linge și a se caciuli, numai până și-a ajuns scopul. Știm, că D-ta d-le conducător protopopă, care de când te știm încă n'ai arătat o singură faptă românească, ai așteptat aceste să-ți le spunem în public, ca așa să se zică și despre D-ta ceva, și să ajungi poate la o bleșcută (distincțiune) ceace se practică la noi, doar numai cu oameni de pânura D-tale, însă cu astfel de mijloace nu vei răuși.

Adevărat că trecem prin o grea criză; indeosebi limba noastră strămoșească, pentru care și-au vărsat străbunii sângele lor, e în biserica din capitală, în biserica catedrală, amar bagatelizată și luând în privire că datorința noastră cea mai neapărată este să întrebuintăm în puterile noastre și toate mijloacele legiuite spre a înlătura primejdia ce amenință biserica și spre a recăștiga drepturile ei cele călitate, față cu nesocotirea cea fără de capăt a unor filii ai bisericeii, ce abuzează de poziția lor, noi luând toate aceste în privire hotărîm: A declara, că am văzut cu adâncă părere de rău, cum se subminează caracterul rom. al bisericeii catedrale prin nesocotința actualului conducător, care în loc de-a băga în seamă după cuviință dorințele și drepturile cerute la felurite ocaziuni, ale creștinilor răsăriteni români din Bucovina, de a da măcar prioritate limbii românești în catedrală, a crezut a face mai bine, de a asculta în una din cele mai mari trebi ale bisericeii e glasul acelora, ce numai bine nu ne dorosc. Știm noi că nutreștii d-le protopopă o ambiție falsă pentru d-ta și fiul d-tale, care nici românește nu știe bine să vorbească, necum să simtă, însă te-am priceput și și-am luat masca de timpuriu de pe obraz.

Sub astfel de împrejurări nu poate fi mulțumit poporul credincios, deprins să se aple în o biserică cu caracter românesc, ci mai degrabă este în stare a-i turbura liniștea sufletului, a-i vătăma simțemintele cele mai scumpe și a-i surpa toată încrederea în dreptatea celor ce o priveghează.

Mai departe provocându-ne la toate drepturile și usul de a se liturgisi în catedrala în limba română și a nu se impeștrii sf. liturgie, o împrejurare, care nicăiri pe rotogolul pământului nu se întîmple, protestăm cu toată tăria sufletului nostru românesc încontra atacului din 4 Oct. la adresa noastră și pretindem ca în viitor așa ceva să nu se mai întîmple; acesta este dreptul nostru, un drept, la care nu putem renunța, pentru că avem datoria sfântă către poporul, ai cărui filii credincioși suntem, a i-l conserva și apăra, și a cere fără întârziere respectarea și împlinirea lui prin toate mijloacele legale și cu toată energia pe care ne-o impune devotarea către națiune.

Un profesor.

Turcia nouă.

Noul regim turc a răsturnat tradițiunile și obiceiurile: el a ruinat averile celor privilegiați și din această pricină și-a atras ura reacționarilor, cari împărăștie pretutindeni tot felul de zvonuri împotriva bunului mers al imperiului.

Actualul guvern e hotărît să trăiască. El vrea să ducă o politică liberală, tolerantă și ca să obicinuiască populația atât de amestecată a Constantinopolului cu o astfel de politică, a introdus ca o condiție esențială, ordinea publică. Starea de asediu continuă. La adăpostul puterii militare, care e exercitată cu multă bărbăție de către Mahmud-Şefket-paşa, Turcia nouă se ridică încetul cu încetul, pe ruinele vechiului regim. Trebuie să ne încredem întrânsa. Un înalt personaj turc a spus: »Avem să vindicăm nu numai treizeci și trei

de ani de rea administrație, dar și să creăm ceea ce n'a existat nici odată în Turcia.

E o sforțare uriașă aceia pe care trebuie să și-o aibă oamenii de curaj și de voință, cari dirijează azi imperiul otoman. Alături de vizirul Hilmi-paşa și de ministrul afacerilor străine, Rifad-paşa, reprezentanții luminați ai tradițiunii și a căror prezență la putere constituie o garanție de siguranță pentru Europa, — elemente tinere, active, înflăcărâte de noile idei, cum e Talgat-bey, ministrul de interne și Djavid-bey ministrul de finanțe, aduc guvernului autoritatea morală și sprijinul comitetului de Uniune și Progres. Cel mai bun acord domnește între aceste elemente, iar colaborațiunea lor va fi fecundă.

E ceva schimbat în Turcia. Au fost lichidați o sumă de funcționari nefolositori; doi miniștri creștini figurează în guvern; în provincii, au fost numiți guvernatori creștini și armeni.

Noul guvernator al Mersinei, de pildă Naszi — Behaş, arab creștin, fost diplomat, e un om remarcabil. De când a potolit masacrele armenilor din Mersina, toată lumea asigură că va fi chemat la cele mai înalte funcțiuni în imperiu.

Bine inspirată în alegerea reprezentanților săi în imperiu, Turcia-nouă își va stabili acolo cât de curând, toată autoritatea de care are nevoie. Fără îndoială că se vor întîmpla multe rezistențe din partea elementelor fidele hamidismului, dar tot junii-turci vor învinge la urma urmelor.

Noul regim nu se arată xenofob, ci caută prietenia și simpatia celorlalte țări. Cel care insistă mai mult în această direcție e Hilmi-paşa, marele vizir. El știe câtă nevoie are Turcia de Europa, de direcțiunea, de sfaturile, de pildele ei.

Flota e comandată de un englez, un general german instruieste armata; un francez, jurist eminent, contele Ostorog e însărcinat cu studiul reformei judiciare; un alt francez lucrează la reforma financiară, cu un englez și un italian. Un francez organizează o inspecție a finanțelor etc.

Scrisori din București.

Raziile. — Insurătoarea elevilor dela liceu. — Un dușman al ardelenilor.

Romanța celor ce se vând e pe sfârșite. Cel puțin așa reiese din raziile întreprinse de prefectura poliției din București printre femeile de stradă. Pe lângă poliție mai e și primăria, care ar vrea bucuros să stârpească aceste ademenitoare paseri de noapte, cari cutreeră până pe la ciasurile trei dimineața bulevardele și localurile de petreceri, trimetând pe adoratorii lor de ocazie direct la... Doctorul Moscu.

Am existat într'una din seri la o astfel de razie. O nostimadă întreagă. Cel mai elegant bal n'ar fi putut atrage atâtea dame nostime și luxos îmbrăcate ca — ordinul prefectului de poliție. Mățăsurile foșneau pe treptele scării și nevinovatele păpuși urcau cu atâtea grație până în cabinetul dlui comisar.

Pân' ai fuma o țigară cabinetul comisariului era lăcuit de dame. Toate palide, toate cu ochii umezi de groază. Câțiva cavaleri, sergenți și agenți de poliție le întovărășeau, încurajându-le.

A urmat un interogatoriu lung și plictisitor. Fiecare eșise atunci pentru prima oară »la preumblare«, fiecare era logodnica cutărui tânăr de bună condiție, fiecare era prietena intimă a cutărui ofițer, avocat sau magistrat, la care locuia de ani de zile.

Cele cari avuseră norocul să fie însoțite până la poliție de cavalerii lor au scăpat mai repede. Aceștia au dat câte o declarație în scris că mironosițele ridicate dela paharul de șampanie sunt prietenele lor, numai ale lor. Și ancheta s'a mărginit la atâtea. Celelalte au fost nevoite, până la altele dispoziții, să și insinuiască numele în cartea cea neagră spre a li-se putea libera condicute de liberă practică a meseriei...

O miltică cu ochii mari, negri, o strălnă pe care n'o mai văzusem până atunci, se apropie de mine.

— Noi suntem prieteni buni, nu-i așa rog o declarație, suntem de trei ani în Așa, vezi, m'aș omori când mi-aș ști năcut la condică. Am și eu părinți. De tDa?

Și ochii ei de copil fără de noroc răs în clipa aceia atâtea duioșie, atâtea dureruga așa de frumos. Eram sigur că miavea ochii așa de frumoși și-un glas dulce ca argintul. Și n'am putut s'o rescris negru pe alb că e prietena mea de de zile. Apoi am plecat amândoi.

La colțul bulevardului micața... prietenește: Știi ce, dragă, dă-mi și doi o trăsură pân'acasă!...

De-atunci n'au mai fost raziile și pro nu vor mai fi, căci Vineri se însușește compusă de curând spre a tranșa oț acestor femei, pe cari cine știe ce pă dreptat pe calea apucată.

D. Spiru Haret, ministrul instrucțiunii a dat zilele acestea o circulară, prin care de licee și elevilor dela școalele normale vățători li-se interzice a se căsători. Ciro fost comentată și discutată mult în presa. Au fost unele ziare cari au luat cu căldu rarea celor cari rîvnesc așa de repede la de a deveni și ei capi de familie. Și într ce scenă mai idilică își poate cine-va decât un tată-elev învățându-și lecțiile pen următoare cu mica lui odraslă pe genun.

Am fost câteva cazuri și mai grave. Anii trecuți, la Craiova, se întîmplă un pater familias că i-se bolnăvi nevasta. Ce făcă? a lipsit dela școală. Și o absență vată atrage după sine scăderea notei la co. A doua zi bietul elev veni la școală, se în fața profesorului de clasă și-i întinse cu motivarea absenței. Era o carte de viz vestei sale. Matroana explica cum devenise și ruga pe profesor să motiveze absențele lui ei.

Cazul s'a repetat mi-se pare la Turnu Se. Așa că circulara d-lui Haret își are motive bine-cuvântate. Adoratorii trandafirilor vor trebui să renunțe de ocaziuni la școală s'ar mai putea întîmpla minuni de acelea, să în lunie, nevestei cadou în loc de trandaf diplome de bacalaureat.

De câțva timp Dl Al. Macedonsky, nul decadenților români și-a reluat cu sirguință activitatea sa de publicist și lenofab. Scoate o foaie săptămânală Biruin care, după vechiul obicei, improașcă cu tot ce este ardelean sau de origine ardelean România.

E o plăcere să citești chilometricele-i articlari vezi cum acest om se zbate singur, în — nu știe ce vrea. Firește, nimenea nu-l serios. Cine ar putea pune vre un preț pe mările unui inconștient care-ți zice că este »un mocan, al cărui ideal este — ruzul.»

Cel mai bun răspuns cred că i-l a dat un dent ardelean, care, într'un mare ziar din i-a consacrat următoarele strofe:

Trocarii.

Eu te credeam învins, cu spada ruptă,
Și spartă credeam harpa ta divină
Dar tu renaști din spuza de rugină,
Și 'ntinerit pornești acum la luptă.

Te văd strunind Pegazul în căpestre
Și 'mpintenind teribil sfînta gloabă,
Și 'n urma ta — ce oaste, ce podoabă —
— Cu tine și eu, și eu viu, maestre!

Și, aducîndu-ți sacrele elogii,
Voi întona cu tine — aceleași arii:
— De-acuma jos mocanii, jos trocarii!
Striga-voi pină mi-or plesni bojogii.

Au năvălit în țară ca năucii.
Și, aruncîndu-și bita și sumanul,
A pus pe dînsul pantalonii mocanul. —
— Jos Iosifii, jos Goga, jos Coșbucii!

Ei laurul ne fură, detractorii,
Și ei ne-au compromis pe veci Caionul,
Și-s neciopliți și nu cunosc bontonul.
— Aceștia ne sunt azi litteratorii?